

Azylový dům pro mladistvé očima sociálního pedagoga

Ivana Nováčková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivana NOVÁČKOVÁ**
Osobní číslo: **H128356**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Azylový dům pro mladistvé očima sociálního pedagoga**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím práce.

Cílem práce bude seznámení s Azylovým domem pro mladistvé, zmapování různých prostředí, ze kterých klienti azylového domu přicházejí (vých. ústav, nefunkční rodina, Dětský domov..) a proč. Následně pohled pracovníků na klienty, práci soc. pedagoga, vychovatelů. Popíše režim zařízení a pozitiva či negativa pro klienty.

Bude proveden kvalitativní výzkum – rozhovory. Po konzultaci s vedoucím práce, může být doplněna o další aspekty a různé úhly pohledu na toto zařízení a vliv na pokračování další životní dráhy těchto klientů.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Zákon č.108/2006 Sb. o sociálních službách

Dunovský, Jiří, Dytrych, Zdeněk, Matějček, Zdeněk a kol. **Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě.** Praha: Grada, 1995

Matoušek, Oldřich. **Rodina jako instituce a vztahová síť.** Praha: Sociologické nakladatelství, 1997

Matoušek, Oldřich, Kroftová, Anrea. **Mládež a delikvence.** Praha: Portál, 2011

Večerka, Kazimír. **Ohrožená mládež mezi prevencí a represí.** Praha: IKSP, 2011

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, PhD.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

V Brně 14. 2. 2014

IVANA NOVÁČKOVÁ
Jméno, příjmení studenta

Ivana Nováčková
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Práce se zaměřila na řešení problému a možností pobytu klientů v Azylovém domě pro mladistvé. Dále se zabývá důvody pobytu, rodinným prostředím, ze kterého přicházejí. Dále popisuje možnosti sociálně pedagogické práce sociálních pracovníků a vychovatelů s nimi.

Klíčová slova: dysfunkční rodina, resocializace, azylový dům, náhradní rodinná péče, závislosti, školní problémy

ABSTRACT

The work focuses on solving the problem and how clients' stay in shelters minors. It also deals with the reasons of residence, family background from which they come. It also describes the possibility of social pedagogical work of social workers and educators with them.

Keywords: dysfunctional family, resocialization, asylum house, surrogate parenting, addiction, school problems

Poděkování paní PhDr. Aleně Plškové za vedení práce, konstruktivní připomínky a odbornou pomoc.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 HISTORIE ZALOŽENÍ AZYLOVÉHO DOMU	10
1.1 ZAŘAZENÍ AZYLOVÉHO DOMU PRO MLADISTVÉ.....	11
1.2 POSTAVENÍ AZYLOVÉHO DOMU V SYSTÉMU SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	12
2 SPEKTRUM KLIENTŮ AZYLOVÉHO DOMU	14
2.1 KLIENTI Z DYSFUNKČNÍCH RODIN	14
2.2 KLIENTI Z VÝCHOVNÝCH ÚSTAVŮ	16
2.3 KLIENTI Z NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE.....	17
3 DŮVODY POBYTU MLADISTVÝCH V AZYLOVÉM DOMĚ	20
3.1 ZÁŠKOLÁCTVÍ	20
3.2 KONFLIKTY V RODINĚ	21
3.3 PRACOVNÍ POZICE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA V AD, KOMPETENCE	22
3.4 ZÁVISLOST NA NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH	23
3.5 PROBLÉMY S DODRŽOVÁNÍM SPOLEČENSKÝCH A SOCIÁLNÍCH NOREM	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
4 CÍLE , METODY VÝZKUMU	28
4.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ	30
4.2 VLASTNÍ VÝZKUM	30
4.3 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ KLIENTŮ AD.....	33
ZÁVĚR	43
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	45
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	47
SEZNAM PŘÍLOH.....	48

ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala proto, že již mnoho let s těmito klienty pracuji a zajímají mne důvody jejich pobytu, jejich rodinné zázemí a také jejich budoucnost po odchodu z Azylového domu – dále jen AD. Příčiny jejich problémů jsou v základě společné, ale schopnost se s nimi vypořádat je velmi individuální, proto si myslím, že je zajímavé vidět situaci nejen očima klientů, ale i pracovníků AD.

Azylový dům pro mladistvé je specifické zařízení. V našem kraji jediné, které poskytuje tento typ sociální služby. Všechny ostatní azylové domy se věnují dospělým klientům. V současné době se zájem zvyšuje, protože přibývá sociálně patologických jevů, které ohrožují tuto věkovou skupinu. Avšak nejen tito klienti jsou hlavními uživateli azylového domu. Přibývá také počet mladistvých, kteří přicházejí z dysfunkčních rodin, výchovných ústavů a mnoho jich přijde na doporučení sociálních pracovníků nebo kurátorů. Důvody jsou velmi rozmanité, proto bych ve své práci chtěla popsat prostředí, ze kterého tito mladí lidé přicházejí, jejich pocity a konkrétní pomoc, kterou očekávají. Azylový dům pro mladistvé poskytuje nejen přístřeší, ale také výchovnou a sociálně pedagogickou činnost.

Cílem pobytu je pomoci získat u mnohých chybějící sebedůvěru a postavit je na „vlastní nohy“. Je také velmi důležitá spolupráce sociálního pedagoga s rodiči, psychology, sociálními kurátory a dalšími institucemi, jelikož se jedná o mladistvé klienty. Ne vždy se toto daří a nad tímto problémem bych se chtěla ve své práci zamyslet. Dále se chci věnovat hlavním důvodům, které vedly k umístění klienta do azylového domu, také kladům i záporům jeho dlouhodobějšího pobytu.

Cílem práce je zjistit hlavní důvody, které vedly k pobytu mladistvých v azylovém domě. Popsat prostředí, ze kterých přicházejí, práci sociálního pedagoga s nimi. Seznámit se v rozhovorech s klienty, s jejich názory na tuto službu a popsat klady i záporny jejich dlouhodobějšího pobytu v azylovém domě a také vliv na další životní dráhu těchto mladých lidí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE ZALOŽENÍ AZYLOVÉHO DOMU

Azylový dům pro mladistvé byl založen v roce 1994. Jako jediný projekt v rámci celé republiky, pod názvem Oddělení sociální rehabilitace Odboru sociální péče Magistrátu města Brna. Zásadním podnětem pro otevření nového oddělení byl alarmující nárůst kriminality mladých lidí v devadesátých letech. Jednalo se tehdy o zařízení, které v jednom komplexu budov nedaleko centra města na ulici Celní 3, provozovalo sociální a výchovné služby pro mladistvé, ubytovnu pro mladé dospělé do 26 let a od roku 1996 i nízkoprahový klub pro mládež z ulice.

Naprosto ojedinělou službou byl v té době zejména azylový dům pro mladistvé, kde byly na základě dobrovolnosti, v podmínkách otevřeného zařízení poskytovány mladým lidem výchovné služby bez ztráty kontaktu se školou, s přirozeným prostředím a zejména s rodinou, jak tomu bývá u výchovných ústavů. O potřebnosti podobné instituce svědčí zejména velký počet žádostí ze všech koutů republiky o přijetí klientů.

V roce 1995 bylo oddělení rozšířeno o cílovou skupinu mladistvé dívky, byla přijata kmenová vychovatelka dívek a rovněž byla přijata sociální pracovnice, jejímž hlavním úkolem je pomoc klientům při jednáních na úřadech, školách, se zaměstnavatelem atd. Od roku 2005 na základě grantu Ministerstva vnitra – prevence kriminality -Partnerství je poskytována pomoc klientům při doučování hlavních předmětů odbornými pedagogickými pracovníky. V témže roce a ze stejných zdrojů byli financováni dva odborní praktičtí pracovníci, kteří vedou výcvik praktických dovedností v oblasti zpracování kovu a dřeva.

Oddělení sociální rehabilitace, financované z rozpočtu města Brna nemohlo ale poskytovat služby mimobrněnským žadatelům. Situace se změnila od ledna 2009, kdy s výjimkou služby „ nízkoprahové zařízení – klub pro mládež“ byla činnost oddělení financována z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu v rámci Individuálního projektu Jihomoravského kraje. Sociální služby jsou nyní poskytovány klientům s trvalým bydlištěm v celém Jihomoravském kraji. (Archiv Azylového domu, 1994-2012)

1.1 Zařazení azylového domu pro mladistvé

Odlišnost Oddělení sociální rehabilitace spočívá v tom, že v podstatě jako první zařízení tohoto typu v republice pomáhá naplnit prostor mezi rodinou (nezvládající výchovu mladistvého, nefunkční či patologickou) a výchovným ústavem, do něhož by se značná část mladistvých dostala, kdyby nebyli včas „ podchyceni“ a po dostatečně dlouhou dobu jim nebyla poskytnuta efektivní, kvalifikovaná, dostatečně dlouhá a účinná pomoc jak psychologická, tak i pedagogická, sociální i materiální – což je hlavním obsahem činnosti Oddělení sociální rehabilitace. Tímto se řadí mezi resocializační zařízení, které však funguje na základě dobrovolného pobytu, kdy klienti jsou přijímáni většinou ve spolupráci s rodiči na základě doporučení sociálních kurátorů a pracovníků Oddělení sociálně právní ochrany dětí, výchovných poradců škol, probačních pracovníků, ale i z jejich vlastního rozhodnutí řešit aktivně své problémy, hluboce narušené vztahy s rodiči, pěstouny apod.

V práci s klientem je vždy kladen důraz na individuální přístup. Při nástupu do zařízení si klienti stanoví individuální cíle pobytu, které jim pomáhají splnit klíčoví pracovníci. Délka pobytu je upravena ve smlouvě o preventivní péči na dobu 6 měsíců, může však být prodloužena podle potřeb klienta, až do vyřešení jeho problémů.

Resocializace je proces, ve kterém je usilováno o navrácení klienta do běžného života, avšak každé zařízení volí jiný přístup. Jelikož mám zkušenost s prací v Domě sociální prevence, kde jsou ubytováni pouze dospělí, mohu srovnat také odlišnou práci s těmito klienty. U mladistvých a mladých dospělých je velmi důležitá i výchovná složka, kdy dobrý sociální pedagog nebo vychovatel může často velmi ovlivnit budoucí nasměrování klienta. Naproti tomu při práci s dospělými spíše převládá sociální péče, kdy zejména starší lidé, kteří jsou bez domova a finančních prostředků očekávají pouze splnění základních potřeb, jako přístřeší, jídlo, finance. Je velmi důležité věnovat se mladistvým komplexně a snažit se předcházet sociálně - patologickým jevům hned v počátku, aby se později v dospělosti situace neopakovala, protože resocializace je daleko obtížnější s přibývajícím věkem. Další činností Oddělení sociální rehabilitace je spolupráce s Probační a mediační službou, a to zejména realizace akreditovaného probačního a resocializačního programu a výkon obecně prospěšných prací mladistvých přímo v zařízení, jako alternativa trestu odnětí svobody. (Soubor pracovní dokumentace AD s. 1-70, 2007)

1.2 Postavení azylového domu v systému sociálních služeb

Azylový dům/ dále jen AD/ pro mladistvé spadá pod Oddělení sociální prevence pro mladistvé a mladé dospělé (dále jen OSPM) . Jeho zřizovatelem je Magistrát města Brna, odbor sociální péče. Impulsem pro vznik zařízení byla rostoucí potřeba naučit sociálně ohroženou mládež, která se ocitla v obtížné životní situaci, jejíž řešení je nad její síly nebo možnosti její rodiny, aktivně a samostatně řešit svůj problém. OSPM je centrem čtyř služeb sociální prevence se zaměřením na klienty od 15 do 26 let.

Poskytuje tyto služby:

Azylový dům pro mladistvé 15 - 18 let

Azylový dům pro mladé dospělé 18 - 26 let

Dům na půl cesty 18 - 26 let

Nízkoprahové zařízení pro mládež – klub Kumbál

Oddělení je koncipováno tak, aby svou činností působilo v oblastech primární, sekundární, ale i terciální prevence kriminality mládeže. Je to otevřené, odborné, lůžkové zařízení určené k resocializaci a sociální rehabilitaci mladistvých a mladých dospělých občanů ohrožených sociálně – patologickými jevy a případně sociálním vyloučením. OSPM zaměřuje svoji činnost na :

- a) Na mladistvé, kteří se dopustili trestné činnosti, pro kterou jsou vyšetřováni nebo již byli potrestáni podmíněnými tresty či alternativními tresty.
- b) Na mladistvé, kteří nespáchali žádný skutek, avšak opakovaně se u nich projevují symptomy a syndromy akcentovaného, tj. běžný standard překračujícího chování, jímž trpí sami, nebo je postihováno jejich okolí.
- c) Na mladistvé a mladé dospělé, kteří jsou psychicky hendikepováni a v důsledku toho se nejsou dočasně schopni bez pomoci uplatnit na trhu práce a získávat tak prostředky na obživu vlastní prací. (Soubor pracovní dokumentace AD, s. 1-70, 2007)
- d) Na mladé dospělé, kteří absolvovali ústavní výchovu ve školských zařízeních, kde dosáhli zletilosti a nemají řádné podmínky k návratu do mimoústavního prostředí.
- e) Na mladistvé a mladé dospělé žijící v takovém sociálním prostředí, které zjevně způsobuje jejich sociálně patologický vývoj.

V současné době OSPM integruje několik druhů na sebe navazujících služeb, avšak hlavní částí zařízení je azylový dům pro mladistvé s kapacitou 18 lůžek, z toho 6 pro dívky a 12 pro chlapce. (Soubor pracovní dokumentace AD, s. 1-70, 2007) Spolupracuje také s mnoha dalšími subjekty, a to jsou zejména oblasti státní správy, školství, neziskové organizace, zdravotnická zařízení a mnoho dalších. Základní snahy a úkoly tohoto zařízení jsou zejména – korekce asociálního chování, zamezení páchaní trestné činnosti, příprava na budoucí povolání a samostatný život, rozvoj pozitivních schopností, vlastností a návyků za účelem začlenění do společnosti. V AD pracují s klienty kmenoví vychovatelé, sociální pracovníci, pracovníci z nízkoprahového klubu, pracovníci v sociálních službách.

Kmenoví vychovatelé jsou svým zaměřením například andragog, etoped, speciální pedagog, psycholog. Zatím stále není v kategorizaci pracovních míst uveden sociální pedagog, který v zařízení pracuje pod hlavičkou sociálního pracovníka a pracovníka v nízkoprahovém klubu.

Pracovníci v sociálních službách zajišťují nepřetržitý provoz, stravu klientů a ubytovací služby. Spolupracují úzce s kmenovými vychovateli, předávají důležité informace a v případě nutnosti poskytují zdravotnickou pomoc.

Terénní sociální pracovník pomáhá klientům při kontaktu s úřady, poskytuje poradenskou činnost např. při insolvenčním řízení, doprovází klienty v případě potřeby.

Pracovníci nízkoprahového klubu se věnují volnočasovým aktivitám klientů, pořádají různé sportovní akce, taneční kurzy, prázdninový program. Věnují se také klientům klubu, kteří nejsou v AD ubytováni. Ostatní pracovníci zajišťují technické zázemí AD. (Soubor pracovní dokumentace AD s. 1-70, 2007)

2 SPEKTRUM KLIENTŮ AZYLOVÉHO DOMU

V této části uvádím nejčastější typy prostředí, ze kterých přicházejí klienti do azylového domu a jejich stručnou charakteristiku.

2.1 Klienti z dysfunkčních rodin

Velmi často se jedná o rodiny zanedbávající, nebo týrající děti. Většinou je příčinou špatná sociální situace, alkoholismus, závislost na návykových látkách, ale i psychická porucha, či labilita jak obou, tak pouze jednoho rodiče. Tito klienti přicházejí sami na doporučení sociálních pracovníků nebo psychologů, kdy je prvořadá změna prostředí a pocit bezpečí. Bohužel jejich rodiče ne vždy souhlasí, protože někdy hrozí i jejich trestní stíhání a dětem ústavní výchova. Avšak právě azylový dům je často lepší řešení, protože odborníci posoudí, že dítě není nutné posílat do výchovného ústavu a naopak mu věnovat zvýšenou individuální péči, nevytrhávat jej ze školy nebo od prarodičů, kteří obvykle jeví zájem.

V poslední době jsou to častěji dívky, které přijdou nejprve se zástupným problémem, např. záškoláctvím nebo neshodami zejména s matkou. Postupem času během pobytu vyjdou najevo skutečnosti ukazující hlavní příčinu problémů, jako sexuální zneužívání např. matčíným novým partnerem, následné sebepoškozování, anorexie a další, zejména psychické potíže. Proto je velmi důležité včas rozpoznat tyto signály a následně situaci řešit. Právě toto tvoří hlavní část práce jak sociálního, tak speciálního pedagoga. (Matoušek, 1993, s.87-89)

Další skupinu tvoří klienti z rodin svobodných matek, které se dostaly do nepříznivé sociální situace a nezvládají výchovu. Důvody jsou různé, zejména nepříznivá finanční situace, ztráta zaměstnání, nový partner a s ním další potomek. Tyto matky často ve strachu ztráty partnera, který je finančně zabezpečuje, ale nerozumí si z jejich dospívajícím dítětem, volí partnera a vznikající problémy řeší odchodem dítěte. Tato skupina klientů bývá nejpočetnější. Podobně je tomu u rekonstruovaných rodin, kdy každý z partnerů má děti z předchozího svazku a další společné. Pokud jsou vztahy již natolik narušeny, je soužití je velmi problematické. (Matoušek, 1993, s.102) Tito klienti volí raději azylový dům. Příčinou jsou následné problémy ve škole, nezájem vlastního rodiče, který věnuje veškerou energii do nově vznikající rodiny, žárlivost na nového sourozence a pocity odstrčení. Následují rodiny mladistvých delikventů, které nejsou dle častého přesvědčení jen rodiny sociálně slabé. Klienti z těchto rodin jdou převážně do

diagnostického ústavu, kde odborníci posoudí závažnost všech přestupků a případnou ústavní výchovu, pokud již není nařízena soudem.

Při menších přestupcích je například nařízen pouze alternativní trest nebo obecně prospěšné práce, které může klient v azylovém domě vykonávat. Pokud je schopen dodržovat řád AD a jeho režim, je zde umístěn na „zkoušku“ než například rozhodne soud o ústavní výchově. (Matoušek, 1993, s. 101)

Poslední skupinou, o které se chci zmínit je romské etnikum. Poměrně častý je názor laické veřejnosti, že převážná část klientů AD jsou právě Romové. Není tomu tak. Na rozdíl od dysfunkčních rodin, romská rodina drží více pohromadě, ale problém nastává, pokud se mladistvý brzo osamostatní a nezvládá běžný život. Nemá z rodiny základní finanční gramotnost, většinou pouze základní vzdělání a tím velmi malou šanci na trhu práce. Nechce se ovšem vrátit do původní rodiny nebo se chce lépe začlenit do majoritní společnosti, proto vyhledá pomoc. Ne vždy se však dokáže přizpůsobit režimu v AD, zejména pravidelnosti a plnění povinností. Jsou však i výjimky, kdy se například vyučí, následně je schopen pravidelně docházet do zaměstnání a později i samostatně bydlet. Je to sice malá část klientů z této etnické menšiny, ale v poslední době se více daří je přesvědčit o nutnosti vzdělání, což je příslib do budoucna. (Matoušek, 1998, s.137)

2.2 Klienti z výchovných ústavů

Jedná se nejen o výchovné ústavy, ale i o Diagnostický ústav pro mládež a Střediska výchovné péče. Pobyt ve výchovném ústavu je nařízen soudem do 18 let, ale ve výjimečných případech, většinou z důvodů ukončení studia může být prodloužen do 19 let.

Diagnostický ústav- Spadá pod MŠMT, zaměstnanci musí mít pedagogické vzdělání. Krátkodobé pobyty – 8 týdnů, snaha o komplexní vyšetření a sledování, s určením dalšího postupu při výchově a terapii. Je určen i pro děti, které nemají výchovné problémy, cílem je diagnostika dítěte. Nicméně většina dětí zde umístěných výchovné problémy má. (Zákon č.109/2002 Sb.)

Středisko výchovné péče – Poskytuje všestrannou preventivní speciálně pedagogickou péči a psychologickou pomoc klientům s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji, kterým není uložena ochranná ani ústavní výchova a klientům propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti. Zřizovatelem je MSMT, péče je bezplatná, na úrovni sekundární prevence. Formy poskytované péče jsou ambulantní, celodenní, internátní. (Zákon č. 109/2002 Sb.)

Výchovné ústavy- Spadají pod MŠMT, zaměstnanci musí mít pedagogické vzdělání. Pečují o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Výchovné ústavy se zřizují odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ústavní výchovou. Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě mladší 15 let (od 12 let), má-li uloženou ochrannou výchovu a v jeho chování se projevují závažné poruchy. (Zákon č. 109/2002 Sb.)

Klienti, kteří přicházejí do AD z těchto ústavů, jsou většinou těsně před dovršením 18 let, kdy odpovědní pracovníci rozhodnou o vhodnosti přemístění klienta. Hlavní problém je v tom, že tito mladiství si bohužel z výchovného ústavu přinesou některé méně vhodné návyky, znovunabyté „svobody“ si neváží a situace zneužijí. Ovšem platí zde samozřejmě pro pracovníky AD ohlašovací povinnost v případě, kdy se klient nevrátí a ještě není plnoletý. Probíhá stejný proces jako u porušení ústavní výchovy nebo útěku. Tito klienti měli v minulosti problémy zejména s chováním, agresí, drogami a často s trestnou činností, takže je potřeba vytvořit pro ně vhodný individuální program, který budou akceptovat a dodržovat. Následně je nutná kvalitní práce vychovatelů a sociálních pracovníků. Spolupracují s dalšími institucemi, např. psychologem, školou, sociálními kurátory.

Malé procento přichází také z diagnostického ústavu, kdy v průběhu 2 měsíců je určeno, zda je nutná ústavní výchova, nebo je mladistvý umístěn právě do AD. Pokud zvládá pobyt, od ústavní výchovy se upouští. Menší počet klientů přichází ze Střediska výchovné péče, kde je poskytována péče dětem, u kterých vzniká např. závislost na alkoholu, drogách, patologickém hráčství, v krizových situacích souvisejících s rodinou nebo se školou a dětem vracejících se do běžného života z ústavního pobytu. Ne pro každé dítě je však tento typ zařízení vhodný, proto často rodiče nebo příslušné orgány volí pobyt právě v oddělení sociální prevence – AD, které jim poskytuje komplexnější péči, zakládající se na dobrovolnosti a odbornou pomoc psychologickou, právní, sociální, zdravotnickou.

(Matoušek, 1993, s. 101 – 113)

2.3 Klienti z náhradní rodinné péče

Nejčastějšími klienty jsou mladiství z pěstounské péče a z péče poručnické. Hlavním problémem je velmi často zidealizovaná představa pěstounů, kteří si převezmou do výchovy většinou malé dítě předškolního věku a nemají dostatek zkušeností s výchovou, chybí jim základní pedagogické vzdělání. Toto vzdělání je potřeba zvláště dnes, kdy se pěstounská péče profesionalizuje. Nastávají běžné problémy s dospívajícím, kdy většina těchto rodin pečuje o další, mladší nebo handicapované dítě. Nemá tudíž tolik času věnovat pozornost narůstajícím problémům a volí cestu pomocí odchodu dítěte do AD. Pěstouni zůstávají převážně v kontaktu, ale při delším pobytu je komunikace méně častá, až zcela skončí.

U poručnictví je nejčastější překážkou věk poručníka. Jsou to zejména prarodiče, kteří z důvodů zdravotních nebo již generačních výchovu nezvládají. Nechtějí svého svěřence dát do dětského domova. Často je vytvořena silná rodinná vazba, funguje dobře spolupráce. Tito klienti většinou dokončí vzdělávání, hledají aktivně práci, jelikož cítí podporu nejen zařízení, kde momentálně pobývají, ale hlavně rodiny. Ojedinělé jsou případy, kdy klient má mladšího sourozence v Dětském domově. Po dovršení plnoletosti má silnou motivaci starat se o něj. Přebírá tak velký díl odpovědnosti. Snaží si najít co nejdříve zaměstnání, ve kterém většinou setrvá, vzhledem k tomu, že je „živitel“. Brzy má vlastní bydlení a snaží se nahradit sourozenci rodiče.

Do náhradní rodinné péče zahrnujeme například:

Poručenství

Nemá-li dítě žádného z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka. Poručník má vůči dítěti všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost. Výjimečně může být okruh povinností a práv poručníka vymezen jinak. Do doby, než soud určí poručníka, může tuto činnost vykonávat orgán sociálně-právní ochrany dětí. Totéž platí při úmrtí poručníka nebo ztratí-li tento schopnost nebo způsobilost poručenství vykonávat. Poručníky se často stávají prarodiče, starší sourozenci, blízcí příbuzní. (Občanský zákoník, 2014, § 928-942)

Opatrovnictví

Soud jmenuje dítěti opatrovníka, hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé, nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte. Pro opatrovnictví, opatrovníka a opatrovance platí ustanovení o poručenství. (Občanský zákoník, 2014, § 943-952)

Pěstounství

Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče pěstounovi. Pěstounská péče má přednost před péčí v ústavní výchově. Rodiče mají vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které zákon stanovil pěstounovi. Kdo se má stát pěstounem, musí skýtat záruky řádné péče, mít bydliště na území České republiky a musí souhlasit se svěřením dítěte do pěstounské péče. Soud může dítě svěřit zájemcům o pěstounskou péči do předpěstounské péče, její délku stanoví se zřetelem k okolnosti případu. Pěstounská péče zaniká nejpozději, nabude-li dítě plné svéprávnosti, jinak jeho zletilostí. (Občanský zákoník, 2014, § 958-970)

Ústavní výchova

Do výchovného ústavu jsou děti a mladiství umístováni na základě rozhodnutí soudu, který jim nařídil ústavní výchovu, na základě soudního usnesení o předběžném umístění v ústavu, nebo po dohodě s rodiči. Výchovné ústavy se potýkají s podobnými problémy jako diagnostické ústavy – s chybějící koncepcí tohoto druhu výchovy, která musí reagovat na novou společenskou situaci, s nedostatečnou diferenciací jednotlivých zařízení, jež vede k tomu, že spolu žijí svěřenci, kteří by podle názorů pracovníků spolu žít neměli, s nedostatečnou přitažlivostí stávajících zařízení pro nové pracovníky, s útekami svěřenců, jimž má málokdo odvahu preventivně bránit atd. Svěřenci jsou rozděleni do výchovných skupin, jež obvykle odpovídají jejich zařazení do vzdělávacího programu. (Matoušek, 1998, s. 160-163)

V současné době se této problematice věnuje jak úřad ombudsmana, tak asociace náhradní rodinné výchovy. Z jejich článku „ Zpráva z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy 2011“ vyplývají některá doporučení a návrhy, jakým směrem by se měla v současnosti ústavní výchova ubírat. Ombudsman doporučuje MPSV metodiku pro vedení orgánů sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) tak, aby například:

- ohroženému dítěti a jeho rodině poskytoval komplexní podporu a péči, za využití terénních a ambulantních služeb
- nepodával návrh na nařízení ústavní výchovy pouze na základě žádosti rodičů
- nepodával návrh na nařízení ústavní výchovy pouze z důvodu nespolupráce rodičů
- zajistil dítěti kvalitní právní zastoupení v řízení o jeho odnětí z péče rodiny
- aktivně napomáhal udržování kontaktu dítěte umístěného v ústavní péči s osobami blízkými, včetně sourozenců (<http://www.asociacenahradnivychovy.cz>)

Situace je složitá vzhledem k tomu, že OSPOD nedisponuje dostatkem pracovníků k pokrytí všech navrhovaných změn. Pokud mají být splněny požadavky zejména na sanaci rodiny, sociální práci s rodinou a terénní služby, bude nutné navýšit počet sociálních a terénních pracovníků, kteří by tuto službu prováděli. Provádět také koncepční změny v systému péče o ohrožené děti. V návaznosti na aktuální výzvy (ze strany Výboru OSN pro práva dítěte) byla vládou schválena Národní strategie ochrany práv dětí - „ Právo na dětství „, jejíž plnění je plánováno pro období 2012 – 2015 a 2016 – 2018. Česká republika bohužel zaujímá přední místo v Evropě v nařizování ústavní výchovy a je za to velmi často kritizována. Pokud se podaří prosadit a zavést do praxe zásadní koncepční změny za pomoci státu a dalších institucí, je možné v průběhu několika let tento stav změnit.

3 DŮVODY POBYTU MLADISTVÝCH V AZYLOVÉM DOMĚ

3.1 Záškoláctví

Záškoláctví je v současnosti jeden z nejzávažnějších problémů, který se vyskytuje na všech typech škol. Patří mezi sociálně- patologické jevy, ohrožující zejména děti a mládež, proto tato skupina vyžaduje více pozornosti. Existují 2 druhy záškoláctví – individuální a skupinové. Závažnější je individuální, kdy dítě prožívá pocity strachu a napětí většinou samo. Naopak skupinové může být někdy projevem zábavy. Příčiny mohou být různé, např. negativní vztah ke škole, vyhýbání se školním povinnostem, neoblíbenému učiteli nebo předmětu, nepřizpůsobení se školnímu režimu, strach z nesplnění školních povinností, strach před zkouškou. Velký vliv má také rodinné prostředí. V dnešní době zejména vysoké nároky rodičů, přehnaná starostlivost, nadměrné pracovní zatížení rodičů, ale na druhé straně nezáměr a lhostejný postoj ke školní docházce. Dalším důvodem může být šikana ze strany spolužáků, ale i učitele, zdravotní postižení žáka, poruchy učení, řeči, snaha upoutat pozornost, náhlý impuls nebo „vybočení“ z party. (Laca, 2011, s. 145)

U klientů AD se jedná nejčastěji o záškoláctví jako porušování sociální normy, kdy rodiče jsou nevědomky a nevědomky dítěti základní návyky, dále jako záškoláctví jedinců ze sociálně znevýhodněného prostředí, kde dochází k zanedbávání výchovy a vzdělávání. Závažnější je páchaní trestné činnosti během záškoláctví, kdy se mládež „nudí“, dochází ke krádežím, ale i prostituci nebo drogovým závislostem. Tyto děti nemohou domů, aby se „neprozradily“, tak tráví volný čas mimo školu potulováním a následně např. trestnou činností. U klientů AD je velmi důležité tento problém co nejdříve odstranit, což vyžaduje velmi intenzivní práci sociálního pedagoga. Mnohdy pomůže změna školy, kdy klient přejde na obor, který ho více baví, a proto začne školu navštěvovat pravidelně. Nutná je pravidelná kontrola docházky, spolupráce s třídním učitelem, ale i s výchovným poradcem školy. Ne vždy se toto daří, ale při dobré individuální práci s klientem je možné dosáhnout slušných výsledků, i když je to většinou dlouhodobá záležitost. Pokud klient AD získá výuční list nebo maturitu, je to úspěch jeho, ale i jeho vychovatele, protože jsou to bohužel rodiče, kteří jako první nad problémovým dítětem „zlomí hůl“. Takový klient potřebuje o to větší oporu a pomoc. V AD probíhá také celoroční možnost doučování z hlavních předmětů (čeština, matematika, jazyky), které provádí středoškolské učitelé. Tato služba je poměrně často využívána.

3.2 Konflikty v rodině

Klienti přicházející přímo z rodin se potýkají s velmi různorodým spektrem konfliktů, kdy nastalou situaci nezvládají a řeší ji často útekem nebo již zmíněným záškoláctvím. Týká se to většinou neúplných rodin, kdy je matka samoživitelka a dostane se do nepříznivé sociální situace, finančních problémů nebo si přivede nového partnera. Mladiství tyto situace často neunesou, dochází ke konfliktům s matkou, častěji s novým partnerem, které vyústí i ve fyzické násilí a další výchovné problémy. Tito klienti přichází do AD s tím, že chtějí mít tzv. „klid“, čímž mají na mysli to, že se chtějí vyhnout konfliktním situacím doma a mnohdy odmítají jakýkoliv kontakt s původní rodinou. Hlavním cílem pobytu a úkolem vychovatelů je však především, pokud to lze, obnovit zpřetrhané a narušené vztahy s rodinou a hlavně spolupráce s ní. Je to složitý a dlouhodobý proces, ale ne vždy se tento cíl podaří naplnit. V některých případech je tento vztah již dlouhodobě a silně narušen tak, že klient, pokud je sám za sebe, dokáže se lépe adaptovat na běžný život a fungovat jak ve škole, tak i v zaměstnání. Vyskytují se i případy, kdy se jedná o klienty fyzicky či psychicky týrané, ale pracovníci AD zjistí tyto skutečnosti až po delším pobytu. Potom je nutné, jedná-li se o trestný čin, kontaktovat orgány činné v trestním řízení, orgán sociálně-právní ochrany dětí a podniknout nezbytné kroky k ochraně tohoto klienta, klientky.

Další skupinou jsou klienti z rekonstruovaných rodin. Tito mladiství se cítí často „odstaveni na druhou kolej“. Vznikají výchovné problémy, které rodiče nedokáží sami řešit, konflikt se stále prohlubuje. Uchylují se třeba k požívání alkoholu, různým závadovým partám, drogám, záškoláctví. Mnozí rodiče toto chování nechápou jako volání o pomoc a situaci řeší pobytem v AD. Stává se však i to, že uhradí pobyt a stravu a dále již nejeví další zájem. Mají pocit, že problém vyřešili a poměry v domácnosti jsou stabilizovány. Rodiče si neuvědomují nutnost následné spolupráce. Zde nastupuje kmenový vychovatel. Jeho úkolem je takové rodiče přesvědčit o nutnosti řešit situaci společnými silami, nabídnout spolupráci odborníků- psychologa, rodinného terapeuta a pokusit se zamezit eskalaci konfliktu. V lepším případě se po určité době klient vrací např. na víkendy domů, později se tato doba prodlužuje (prázdniny) a v ideálním případě odchází zpět do rodiny. Je však běžné, že klient opět vyhledá pomoc v AD, protože situace se opakuje. Potom většinou nemá zájem se vrátit domů, ale setrvává v AD do své plnoletosti a s pomocí pracovníků se snaží o samostatný život. (Matoušek, 1993, s. 87-111)

3.3 Pracovní pozice sociálního pedagoga v AD, kompetence

Sociální pedagogika má charakter transdisciplinární. Má výrazně integrující charakter. Z pohledu životní praxe soustřeďuje a dále rozvíjí teoretické poznatky pedagogických, společenských, ale i dalších disciplín. (Kraus, Sýkora, 2009, s. 13) Vzhledem k tomu, že sociální pedagogika má velmi blízko k sociální práci, je pochopitelné zařazení takového pracovníka v typu zařízení, jako je AD. Stále však chybí v kategorizaci pracovních míst a to jak v sociálních službách, tak ve školství. V AD pracuje sociální pedagog pod hlavičkou sociálního pracovníka, další jako pracovník nízkoprahového klubu. Požadavkem na vzdělání je studium v bakalářském nebo magisterském studiu, což odpovídá statusu kmenového vychovatele v tomto zařízení. Specifikace pouze sociálního pedagoga, který by se věnoval práci s klienty, však dosud chybí.

Kompetence sociálního pedagoga, diagnostické a intervenční

Zahrnují znalosti a dovednosti potřebné k diagnostice sociálního prostředí, interpersonálních vztahů, podmínek života, pedagogického působení a jeho efektů. Absolvent má schopnost a dovednost poskytovat nebo zajišťovat přiměřenou úroveň sociálně pedagogické pomoci. Podporuje spolupráci mezi jednotlivci, skupinami, komunitami a organizacemi, pomáhá jim rozeznávat a vyjadřovat jejich přednosti, schopnosti a silné stránky. Podporuje získání a šíření informací, dovedností a schopností, které posilují zdravé sebevědomí. ([http://www.zsrakovskeho.cz/.../ soc. pedagogveskolstvi/-pbdn.alena.plskova](http://www.zsrakovskeho.cz/.../soc.pedagogveskolstvi/-pbdn.alena.plskova))

Možnosti využití sociálního pedagoga jsou například v rámci diagnostických a výchovných institucí jako poradce pro sociální prevenci, výchovného poradce, koordinátora spolupráce s rodinami a institucemi sociálně právní ochrany dětí. (<http://www.zsarkovseho.cz/>) V zařízení jako AD pro mladistvé je prostor pro uplatnění všech vyjmenovaných činností.

3.4 Závislost na návykových látkách

Určitá část klientů přicházejících do AD má za sebou drogovou minulost, kdy se jedná o různé typy závislostí. Většinou jde o užívání marihuany, ale i dalších drog, jako je pervitin, kokain, toluen. Podmínky přijetí do AD jsou však takové, že při nástupu, pokud je tato skutečnost známa, klient prokáže, že prodělal léčbu nebo jsou s jeho souhlasem provedeny testy na drogy. V případě, že jsou negativní, je klient přijat, avšak pokud v průběhu pobytu drogu užije nebo ji do zařízení přinese, je mu okamžitě ukončen pobyt. Jsou navrženy alternativy dalšího léčení. Největší problém v současnosti je u mladistvých klientů marihuana, kterou většina klientů ani za návykovou nepovažuje a převládá mezi nimi názor, že se jedná o běžnou normu v životě mládeže. Je proto velmi důležité zaměřit se na prevenci a upozorňovat na nebezpečí a rizika spojená se všemi závislostmi. O to se snaží pracovníci AD na mimoškolních aktivitách, ale i v průběhu pobytu. Jedná se zejména o primární prevenci. Důraz je kladen na vytváření povědomí a informovanosti o drogách, jejich nepříznivých zdravotních a sociálních důsledcích. Rovněž na podporu protidrogových postojů a norem. (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 88-89)

Cílem pracovníků AD je posilování pro-sociálního chování v protikladu zneužívání drog, osvojování osobních a sociálních dovedností potřebných k rozvoji protidrogových postojů. K tomu slouží různé sportovní a kulturní aktivity, besedy, preventivní programy. Závažnější je závislost na pervitinu, kdy se objevily případy dealerství přímo v AD, následné krádeže a agrese mezi klienty. Proto je důležité tyto signály včas zachytit a takovému chování předcházet. Je důležité chránit bezpečné prostředí pro ostatní klienty. Dalším případem, se kterým se v AD setkáváme, je v poslední době také závislost na hracích automatech a počítačová závislost. Tito klienti přicházejí většinou se školními problémy a konflikty v rodině. Rodiče či zákonní zástupci často neznají závažnost problému. S takovými dětmi je potřeba pracovat individuálně a nabídnout vhodné možnosti trávení volného času, např. různé sportovní aktivity, ale také poskytnout odbornou pomoc terapeutickou. (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 88) AD spolupracuje s různými institucemi, které toto zabezpečují.

Závislosti jako takové jsou v dnešní době celospolečenský problém, který se projevuje následně v trestné činnosti mladistvých, zdravotních komplikacích, sociálním vyloučením, bezdomovectvím. Dle mého názoru je prevence velmi důležitá, a to zejména v rodině a ve škole, ale u klientů AD, kdy prevence selhala a došlo k propadnutí některé ze závislostí je

nutná fundovaná rada a pomoc. Klient musí cítit podporu, protože mnohdy se již nemá na koho obrátit a sám si s nastalou situací neví rady.

Proto je v AD využíváno poradenství i bývalými klienty, kteří se již osamostatnili, ale potřebují radu např. v oddlužování, hledání zaměstnání, opakované léčbě, při návratu z výkonu trestu. Je dobré, že toto zařízení neposkytuje jen ubytování, ale i následnou péči o své klienty, kteří se nemohou, nebo nechtějí, obrátit o pomoc ke své rodině či jiným institucím. Většinou je překážkou strach, ztráta důvěry nebo předchozí špatné zkušenosti. Dále se chci zmínit o téměř nejčastější závislosti, se kterou se pracovníci AD setkávají, a to je alkohol. Predispozice vzniká nejčastěji v rodině, kdy matka nebo otec jsou alkoholic a dítě to považuje za normu. Závislost může vznikat také v partách většinou starších kamarádů, ze strachu před zesměšněním. Alkohol, jak je obecně známo, způsobuje vážné zdravotní komplikace, ale na mladém organismu nenapravitelnou škodu. Mladiství ho často zkombinují s drogou /např. extáze/ a jsou přímo ohroženi na životě. Další velké riziko nastává při kombinaci léků s alkoholem, což se klientů AD týká, protože mnozí z nich užívají antidepressiva nebo tlumící látky. Zejména při diagnóze ADHD /hyperaktivita/. Tyto situace jsou náročné pro zaměstnance na nočních službách, kdy je nutné správně vyhodnotit situaci a podnapilého klienta zvládnout vlastními silami nebo přivolat zdravotnickou pomoc. V případě neploletého klienta se při rozvinutí závislosti volí odvykací léčba a následný návrat do AD, v případě plnoletého je nutná jeho dobrovolnost nastoupit léčbu. Pobyt je ukončen s tím, že je možnost návratu do AD po půl roce s potvrzením o prodělané léčbě. Z uvedeného vyplývá, že problémy klientů se závislostmi jsou velmi různorodé a je na všech pracovnících AD, aby se této problematice velmi podrobně věnovali a neustále prohlubovali svoje vědomosti, které jsou potřeba k poskytnutí účinné pomoci.

Za posledních 20 let pozorujeme rychlý přechod na evropské „standards“. Tedy od původně domácí vyráběných drog ke zneužívání spíše importovaných tvrdých drog. Rozvíjí se mohutně pěstování marihuany. Dramaticky se rozvíjí zájem o experimentování s nejrůznějšími dostupnými psychotropními látkami včetně tvrdých drog mezi dospívající mládeží. Pozorujeme posun ke stále mladším věkovým kategoriím a ke stále rizikovějšímu chování. Vedle marihuany se největší oblibě mezi mládeží těší taneční drogy. Z ilegálních drog je na prvním místě pervitin, dále pak Heroin. V roce 2010 se léčilo v ambulantních psychiatrických odděleních na území CR celkem 26 262 mužů a 13 936 žen zneužívajících psychoaktivní látky. Podíl dětí do 15 let byl 0,2 % z celkového počtu léčených.

Nejvíce pacientů bylo léčených na poruchy způsobené zneužíváním alkoholu, více než 60%, počet mladistvých od 15-19 let představoval 2% z celkového počtu (528 pacientů).

Ve sledovaném roce bylo evidováno celkem 16 016 pacientů s poruchami způsobenými užíváním nealkoholových drog, z toho bylo 10 304 mužů a 5 712 žen. Podíl mladistvých tvořil více než 11% (1 833 pacientů) a děti do 15 let se podílely na celkovém počtu těchto pacientů 0,5% (80 pacientů). Mezi uživateli nealkoholových drog měli nejvyšší podíl pacienti zneužívající opiáty a opoidy (28%) s významným podílem uživatelů heroinu, kterých bylo 70%. (Tkáč, 2011, s. 8-9)

Z uvedeného textu vyplývá, že dostupnost všech drog mezi mládeží velmi rychle vzrůstá, následky jejich užívání jsou velmi závažné, a to jak po zdravotní stránce, tak celospolečensky. Užívání drog se velkou měrou podílí na trestné činnosti mladistvých, proto je velmi důležité zaměřit se zejména na prevenci, což je také náplní pracovníků v AD. Spolupracují s policií formou preventivních akcí, sdružením Podané ruce a dalšími organizacemi zabývajícími se touto problematikou.

3.5 Problémy s dodržováním společenských a sociálních norem

Tyto problémy se týkají zejména klientů z romských rodin, kteří tvoří v průběhu roku asi třetinu ze všech ubytovaných. Hlavním důvodem bývají odlišné návyky související se způsobem života v těchto rodinách, jejich odlišná mentalita a nepřizpůsobení se životu v majoritní společnosti. Mají potíže se školní docházkou a povinnostmi s tím spojených, drobnými krádežemi, dodržováním jakéhokoli režimu. Důvodem pobytu je velmi často neutěšená sociální situace, kdy rodiče jsou nezaměstnaní, v důsledku toho se zadlužují a přichází o bydlení, jsou ubytováni v různých ubytovnách, kde s nimi tito mladiství nemohou být, a proto volí pobyt v AD. Značná část těchto klientů přichází z výchovných ústavů, kam byli umístěni pro různé prohřešky.

Hlavním cílem pobytu u těchto klientů je nastavení základních pravidel pro začlenění do společnosti nejen svých vrstevníků, ale společnosti jako celku, dokončit vzdělání a následně najít zaměstnání. Některým chybí nejen základní sociální, ale i hygienické návyky, což se snaží pracovníci AD změnit. Pro práci s těmito klienty je důležité oprostit se od předsudků a jednat s nimi jako s běžným klientem. Je velmi zajímavé, že ostatní klienti je většinou berou jako sobě rovné, protože se setkávají se stejnými problémy. Pokud

mladiství romské národnosti přijmou pravidla AD a snaží se je plnit, nebývá problém s konflikty mezi klienty z různých etnik. Avšak práce s romskými klienty je náročná, protože ne vždy chápou společenské a sociální normy majority.

Často se stává, že při kritice nebo vyžadování určitého chování reagují slovně agresivně a hledají viníka vždy mimo sebe. Není to však jen jejich vina, jelikož toto chování mají zažitě z rodiny a považují je za normu. Problémy nastávají většinou u romských klientů mezi sebou, kdy faktorem jsou zejména různé příbuzenské vazby, vztahy mezi rodinami a následné „vyřizování účtů“ při náhodném setkání v AD. Ke zlepšení dodržování společenských a sociálních norem přispívá u všech klientů také činnost nízkoprahového klubu v AD. Zde se setkávají i s mladistvými, kteří nejsou ubytováni v AD a učí se vzájemné komunikaci a toleranci.

Klub má určená pravidla, která je nutno dodržovat, aby jej mohli navštěvovat i mladí mimo AD. Jeho pracovníci se věnují jak prevenci kriminality, tak poradenství v oblasti vzdělávání, rekvalifikace, oddlužování, bydlení. Snaží se nabídnout lepší využití volného času a to nejen romské komunitě, i když mezi návštěvníky klubu je jí většina. Podstatné je to, že tato skupina je převážně stabilní a dlouhodobější, kdy starší klienti přivádí do klubu mladší a ti většinou začnou navštěvovat zařízení pravidelně, což je myslím přínos pro všechny. Klienti z majoritní skupiny se učí pochopit odlišnosti ve způsobu života a mentalitu minority a naopak. Přispívá to nejen ke zlepšování vztahů mezi jimi samotnými, ale i ke zlepšení právě již zmíněných společenských a sociálních návyků, rozšíření vědomostí o životě v různých etnických skupinách, celkové toleranci, která v naší zemi někdy bohužel chybí i u dospělé populace.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍLE , METODY VÝZKUMU

Cílem práce je zmapování prostředí, ze kterých klienti azylového domu přicházejí (výchovný ústav, nefunkční rodina, Dětský domov...) a důvodů pobytu. Následně pohled pracovníků na klienty, práci sociálních pracovníků, vychovatelů.

Metody výzkumu

Kvalitativní výzkum

Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů. Pro každého může znamenat něco jiného. Někteří shromažďují údaje prostřednictvím rozhovorů a pozorování – což jsou obvykle metody spojované s kvalitativním výzkumem. Důvodem je podstata zkoumaného problému. Některé zkoumané oblasti se hodí spíše pro kvalitativní typy výzkumu. To je třeba případ výzkumu, který se snaží odhalit podstatu něčích zkušeností s určitým jevem, např. nemocí, přestoupení na jinou víru nebo závislostí. Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme. V neposlední řadě mohou kvalitativní metody pomoci získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují.

Kvalitativní výzkum dělají badatelé v sociálních a psychologických vědách, stejně jako praktičtí pracovníci v oborech, které se zabývají lidským chováním a fungováním. Tento styl výzkumu se používá při zkoumání organizací, skupin i jednotlivých osob. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10)

Tento výzkum obsahuje tři hlavní složky:

1. **Údaje** – mohou pocházet z mnoha zdrojů, nejobvyklejšími zdroji údajů jsou rozhovory a pozorování.
2. **Analytické a interpretační postupy** – s jejich pomocí docházíme k závěrům nebo teoriím, obsahují techniky konceptualizace údajů „ kódování.“
3. **Písemné a ústní výzkumné zprávy** – mohou být publikovány, jejich forma závisí na posluchačích a na vlastnostech prezentovaných závěrů nebo teorií.

Otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Základem procesu kódování jsou dva analytické postupy, jejichž podstata se však s typem kódování mění. První se týká porovnávání a druhý kladení otázek.

Pojmenování kategorií

Vybrané pojmenování by obvykle mělo co nejvíce logicky souviset s údaji, které zastupuje, a mělo by být dostatečně názorné, aby rychle připomínalo to, nač odkazuje. Dalším důležitým zdrojem pojmenování jsou slova, která použili respondenti. Existují různé způsoby pojetí procesu otevřeného kódování. Je možné začít analýzou rozhovor a pozorování řádek za řádkem nebo postupovat po větách či odstavcích. Pojmy jsou základní stavební kameny teorie. Otevřené kódování je v metodě zakotvené teorie analytickým procesem, jímž jsou pojmy identifikovány a rozvíjeny, ve smyslu jejich vlastností a dimenzí. Základní analytické postupy, pomocí nichž se toho dosahuje, jsou : kladení otázek o údajích a zjišťování podobností a rozdílů porovnáváním jednotlivých případů, událostí a jiných výskytů zkoumaného jevu mezi sebou. Podobné události a případy jsou označeny a seskupeny do kategorií.(Strauss, Corbinová, 1999, s. 10 – 52)

Polostrukturovaný rozhovor

Výzkumník si předem připraví pouze základní osnovu rozhovoru (tj. tematické okruhy, případně několik klíčových dotazů). Pořadí otázek není neměnné, což zajišťuje výzkumníkovi větší flexibilitu.

Výhody:

Větší prostor pro vyjádření subjektivních názorů dotazovaného, umožňuje vyjasnit si možná nedorozumění v průběhu interview. Umožňuje jít více do hloubky, odkrývat nová, nepředpokládaná témata.

(cvut.mapovyportal.cz/kvalitativni%20metody.ppt)

Základní výzkumné otázky – klienti:

1. Co byl hlavní důvod přijetí do Azylového domu?
2. Z jakého prostředí klient přichází
3. V čem mu/jí pobyt v AD pomáhá?
4. Co by si představoval / la jinak nebo chce v zařízení změnit?
5. Jak vidí svou budoucnost za 5 – 10 let?

Výzkumné otázky – zaměstnanci :

1. Jak zaměstnanci hodnotí účelnost zařízení, jeho režim?
2. Co chcete na své práci změnit?

4.1 Výběr respondentů

Při výběru respondentů jsem oslovila stávající i bývalé klienty azylového domu na základě dobrovolnosti k poskytnutí rozhovoru a osobní znalosti prostředí. Všichni byli seznámeni s účelem rozhovoru, jeho důvěrností a neposkytování žádných osobních údajů, jako datum narození, celé jméno, či adresy. Souhlasili s použitím pravého křestního jména a věku i dobou délky pobytu, taktéž s použitím základních rodinných anamnestických údajů. Vzhledem k tomu, že s těmito klienty již delší dobu pracuji, byla atmosféra při rozhovorech velmi klidná, přátelská a upřímná. Oslovila jsem celkem 10 klientů, a to jak chlapce, tak i dívky, ve věku od 16 do 25 let. Starší účastníci byli dva bývalí klienti, kteří dnes již bydlí samostatně, ale využívali tuto službu déle jak 3 roky. Rozhovorů se zúčastnilo 7 chlapců a 3 dívky. Výběr respondentů z řad zaměstnanců jsem rozdělila do dvou skupin, podle věku. V první skupině byli zaměstnanci ve věku 23 – 35 let, v počtu 4. Ve druhé skupině zaměstnanci ve věku 40 – 60 let v počtu 3.

4.2 Vlastní výzkum

V následujícím textu uvádím doslovný přepis rozhovoru s vybranými klienty.

Klient **Filip, 16 let**, délka pobytu v AD 15 měsíců, trvá dosud.

Rodiče rozvedení, matka zemřela, když mu bylo 13 let, po smrti matky šel k sestře (26 let), otec nebyl schopen se o něj starat – alkoholismus, konflikty s přítelem sestry, záškoláctví. Na doporučení kurátorky nastoupil do Střediska výchovné péče Help me, následně doporučen pobyt v AD.

1. Co byl hlavní důvod Tvého přijetí do Azylového domu?

„ Hlavním důvodem mého pobytu byla smrt maminky, která mi zemřela, když mi bylo 13 let. Nevlastní otec hodně pil a biologický otec se se mnou skoro nestýkal, jen někdy, asi tak 1 krát za půl roku. Někdy mně dal peníze, ale nezajímal se o mne. Měl jsem problémy ve škole i s chováním, tek jsem šel do Help me“.

Z jakého prostředí přicházíš?

„ Nevlastní otec hodně pil, po smrti maminky se o mne přestal starat, nedohlížel ani na školu, tak jsem do ní občas nechodil, choval se drze a nic doma nedělal.

Vzala si mne do péče starší sestra, ale nestačila na mě, měl jsem konflikty s jejím přítelem, tak mně poslali do SVP, kde mi později nabídli možnost přejít do Azylového domu pro mladistvé. Doma jsem sice žádné fyzické tresty neměl, ale připadal jsem si úplně sám a nevěděl jak se mám chovat a co mám dělat.“

2. V čem si myslíš, že Ti pobyt pomáhá?

„ Mám tady zázemí, nemusím se starat o jídlo, mám zde kamarády, musím chodit do školy. Mám velkou důvěru ve vychovatele, když mám problémy, napřed to řeším s vychovatelem, až potom to řeknu sestře. I když se mi to někdy nelíbí, nějaké omezení, tak mně to vychovatel vysvětlí a musím to přijmout. Potom třeba zase za odměnu dostanu prodlouženou vycházku.“

3. Co by sis představoval jinak, vyhovuje Ti zdejší režim?

„ Chtěl bych delší vycházky v pátek a v sobotu, všední den mi vyhovuje. Možná by mohl být prázdninový režim volnější, ale povinné výjezdy (voda, kola, lyže) mi nevadí, protože rád sportuji a je tam sranda. Někdy mně nudí aktivity, protože nerozumím dobře třeba tématu a raději bych místo toho sportoval nebo hrál hry na počítači. Jinak s dodržováním režimu větší problémy nemám, jen nerad uklízím.“

4. Jak vidíš svou budoucnost za 5 – 10 let?

„ Chtěl bych se vyučit, učím se podlahářem, rád bych si udělal ještě nástavbu a do dokončení studia zůstal v AD, to mi nevadí. Mám strach, že kdybych odešel, tak školu nedodělám. Potom si chci najít dobrou práci, vlastní byt, ale asi to sám nezvládnou a budu potřebovat pomoc pracovníků AD.

Klientka **Dominika, 18 let** – délka pobytu 9 měsíců, trvá dosud

1. Co byl hlavní důvod přijetí do AD?

„ Hlavní důvod byl odchod z výchovného ústavu, kde jsem si našla na internetu informace o AD a paní vychovatelka mi domluvila návštěvu, abych se mohla do AD nezávazně podívat. Zalíbilo se mi tam, tak jsem nastoupila. Byla jsem závislá na drogách, šla jsem na léčení a chtěla jsem změnu prostředí. “

2. Z jakého prostředí přicházíš?

„ Můj biologický otec je neznámý a matka byla závislá na drogách. Kvůli fyzickému násilí jsem jí byla odebrána a šla do pěstounské rodiny. Neklapalo to ale, protože pěstouni byli již starší, brali si mně v 5 letech. Měli jsme generační problémy, ale hlavní byl ten, že mne pěstoun od 5 do 15 let sexuálně zneužíval. Začala jsem mít problémy ve škole, s drogami a byla mi nařízena ústavní výchova. Pěstouni měli ještě dalších 6 dětí. “

3. V čem Ti pobyt pomáhá?

„ Kmenová vychovatelka mně postavila na nohy, přestala jsem užívat drogy a snažila jsem se začlenit do normálního života. Hledám si práci, zatím mám příležitostné brigády. Vychovatelka mi domluvila psychologa a psychiatra, takže беру léky. Kdybych byla v ústavu, nedokázala bych se zbavit drogové závislosti, pomohla mi změna prostředí, cítím se zde bezpečně. “

4. Co by sis představovala jinak, vyhovuje Ti zdejší režim?

„ Nevyhovuje mi jeden vychovatel, který při noční službě, jelikož jsem astmatik, spal a nedokázal mi pomoci. Vidím, co dělají ostatní, ale on nedělá nic. Někdy se vyhýbám středním aktivitám, nemám je ráda, nezaujmu mně. Režim mi celkem nevadí, ale nevyhovuje mi bodový systém, nezdá se mi spravedlivý a ocenila bych více individuální přístup k hodnocení klientů. O víkendy je možnost si domluvit prodlouženou vycházku, tak s tím problémem nemám. “

5. Jak vidíš svou budoucnost za 5-10 let, co si nejvíc přeješ?

„ Chtěla bych stálou práci, vlastní bydlení, chtěla bych psa, ale nejvíc si přeji, aby pěstoun, který mně zneužíval, byl spravedlivě potrestán a pěstounka mi věřila, že jsem nelhala. Nechci s nimi být v žádném kontaktu. “

4.3 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ KLIENTŮ AD

Při rozhovorech se všemi respondenty – klienty AD i zaměstnanci, jsem zjistila následující fakta, která jsem porovnála a rozdělila do několika kategorií podle společných znaků pro dané téma.

Na otázku č. 1 „**Co byl hlavní důvod přijetí do AD?**“

Klient **Filip**: „*Smrt matky, špatné vztahy s rodinou, problémy ve škole, s chováním.*“

Klient **Libor**: „*Neshody s otcem, žárlivost otce na mou přítelkyni, fyzické napadení.*“

Klientka **Marie**: „*Konflikty s matkou, kvůli jejímu náboženskému fanatismu, podminovala svou lásku vírou. Hádky s bratrem, který je psychicky labilní, matka se mně úředně zřekla, otec je alkoholik, tak jsem šla sama do Klokánku. Tady ale byly pouze mladší děti, tak mne kurátorka doporučila AD, kde budu s vrstevníky.*“

Klientka **Dominika**: „*Odcházela jsem z výchovného ústavu, měla jsem dříve problémy s drogami a měla jsem strach, že v ústavu bych jim po léčení opět podlehla. K pěstounům jsem se vrátit nechtěla, přerušila jsem s nimi kontakt, protože pěstoun mně od 5 do 15 let sexuálně zneužíval.*“

Klientka **Nikol** : „*Končila mně pěstounská péče a v SOS vesničce jsem mohla být pouze do 18 let, byla jsem zadlužená, tak jsem vyhledala pomoc v AD na doporučení kurátora. Neměla jsem kam jít, protože s původní rodinou nemám žádný kontakt, jen se sestrou, která žije s přítelem.*“

Klienti **Jan a Jakub**: „*Matka od nás odešla, máme ještě 3 mladší sourozence, kteří museli do Dětského domova, protože otec vše nezvládal, i když se snažil. S otcem si rozumíme, ale finančně vše nebyl schopen utáhnout. Chtěli bychom oba dostudovat, tak nám kurátor doporučil pobyt v AD.*“

Z uvedených společných znaků jsem vyhodnotila kategorie výzkumu.

Kategorie – Konflikty v rodině

Většina dotazovaných klientů (9 z 10) uvedla jako hlavní důvod selhání rodiny nebo pěstounů při řešení svých problémů. Pouze jediný z nich si pobyt domluvil sám, i když s rodiči vychází, ale přišel o práci, dostal se do dluhové pasti a nechtěl je zatěžovat, jelikož se sami nacházeli v podobné situaci. Nejčastějšími případy se ukázaly rodiny, kde je matka samoživitelka a jak finančně, tak psychicky tuto situaci nezvládá. Mladiství, kteří v takových rodinách žijí, se nemají na koho obrátit se svými problémy, takže často volí nejméně vhodný způsob, jako jsou různé závadové party, záškoláctví, útky z domova. Podle mého názoru je to však spíše volání po pozornosti a lásce rodičů. Při rozhovorech s těmito klienty byla velmi zřetelná citová vyprahlost a touha po pochvale nebo uznání. Co se týká podílu konfliktů, je zhruba stejný u matek i otců. U otců se jedná častěji o případy, kdy založí novou rodinu a děti z předchozího vztahu se s ní nedokáží sžít. U matek je to převážně frustrace ze samoty, svalování viny z odchodu partnera na děti. Velký podíl na neshodách v těchto rodinách, téměř 60%, má také alkoholismus jednoho z rodičů. V pěstounských rodinách je hlavní příčina v tom, že pěstouni mají více dětí mladšího věku, často zdravotně postižených a věnují jim zvýšenou péči na úkor starších. Dalším důvodem je také generační propast, kdy jsou dány děti do náhradní rodinné péče lidem již ve vyšším věku a jakmile děti dorostou, přestávají si rozumět. V jednom případě byl konflikt nastartován tím, že klient, který byl v pěstounské péči, začal hledat své biologické rodiče a při nesouhlasu pěstounů utíkal z domova, nechodil do školy, což vyústilo v nařízení ústavní výchovy. Hlavní důvody jsou tedy víceméně společné pro většinu klientů, a to nefunkční nebo dysfunkční rodina, ze které se dostali i do náhradní rodinné péče nebo do výchovných ústavů.

Tyto popsané hlavní důvody pobytu úzce souvisí s odpověďmi na druhou otázku,

„ Z jakého prostředí přichází?“ Z počtu 10 dotazovaných bylo do AD přijato 6 klientů přímo z rodiny na doporučení kurátora, 2 z výchovného ústavu, 2 z pěstounských rodin. To koresponduje s prvním dotazem, kdy většina udává jako hlavní důvod pobytu problémy doma a s tím související další potíže, ať školní nebo s chováním.

Odpovědi na otázku č. 3 „**V čem Ti pobyt v AD pomohl nebo pomáhá?**“ byly odpovědi již více různorodé.

Klient **Filip**: „*Musím **chodit do školy**, mám zde **kamarády**, s problémy mohu jít za **vychovatel**, až potom za sestrou, když se poradím, jak mám věci řešit.*“

Klientka **Marie**: „*Poznala jsem **nové lidi**, za svojí **kmenovou vychovatelkou** mohu přijít s věcmi, které bych doma matce říct nemohla. Musím být víc **samostatná**, i když je to těžké. Je to jiné než v Klokánku, tam jsem měla jídlo a hezký pokoj, ale nevěděla jsem za kým jít, protože pořád **řešili problémy** mladších dětí.*“

Klientka **Dominika**: „***Kmenová vychovatelka** mně postavila na nohy, přestala jsem užívat drogy a snažila se **začlenit** do běžného života. Hledám si práci, zatím mám brigády. Pomohla mi změna prostředí, **cítím se bezpečně**. Kdybych zůstala v ústavu, tak si myslím, že bych drogy užívala dál. Vychovatelka mně také našla psychiatra a psychologa, beru léky, protože mám vážnější psychické problémy.*“

Klient **Libor** – bývalý klient, který službu využíval opakovaně, nyní bydlí samostatně:

„*Pobyt mně pomohl **začlenit se** do sociálního prostředí, byl jsem víc samotář. Musel jsem zdokonalit své **sociální dovednosti**, třeba různé vyřizování na úřadech. Naučil jsem se hospodařit a vařit. Naopak jsem ztratil důvěru v některé lidi, když jsem nevěděl jak dál, nepomohl mi kmenový vychovatel, ale jiný pracovník.*“

Klienti **Jakub a Jan**, sourozenci, odpovídali velmi shodně:

„*Hlavně máme střechu nad hlavou, můžeme **chodit do školy**. S ostatními vycházíme myslím v pohodě, nejsme konfliktní, ale hlavně můžeme být spolu.*“

Klientka **Nikola**: „*Nezůstala jsem na ulici a na ubytovnu pro dospělé jsem se necítila. Když u mne vypukla schizofrenie, tak jsem se po půl roce v nemocnici měla kam vrátit a dát se postupně do pořádku. Pobyt mi pomáhá **zbavit se dluhů**, protože mám už **práci** na bobu neurčitou, ale kvůli mé nemoci jen na 6 hodin. Mám trochu strach jít bydlet sama, tak chci požádat o chráněné bydlení, ale nezvládnou všechno sama vyřídit, tak mně pomáhá sociální pracovnice.*“

Kategorie – Konkrétní pomoc klientům

Zde se názory o očekávání některých oslovených klientů různí, ale více jak polovina vidí hlavní pomoc při dokončení studia.

Dalším společným znakem je pocit bezpečí a podpory, zejména ve zdokonalování sociálních dovedností, které jsou u většiny z nich na velmi slabé úrovni. Důležitým aspektem je schopnost najít si po ukončení studia zaměstnání, avšak udržet si ho bývá problém, vzhledem k nedostatečným návykům, jako je smysl pro povinnost, odpovědnost, spolehlivost. Klienti se proto obracejí na své kmenové vychovatele, kteří s nimi intenzivně pracují, ale ve 2 případech bylo právě toto problémem. Ne vždy se shodují přání a představy klienta s požadavky vychovatele, proto je nutné hledat vhodný přístup nebo přistoupit na změnu vychovatele, aby bylo dosaženo dohody.

Pokud si vychovatel nenajde ke svému svěřenci správnou cestu, ten většinou pobyt ukončí a vrací se k předešlému způsobu života. Shoda u všech dotázaných panovala hlavně v tom, že v AD našli nové přátele. Je to dáno i tím, že tito mladiství jsou si věkově blízcí a mají víceméně podobné problémy. Společným znakem u této otázky bylo vedení klienta k samostatnosti, což některým dělá problémy a těžko se s tím vypořádávají. Jedná se o klienty, kteří pobývali delší dobu v různých ústavních zařízeních. Zde si zvykli na stálou péči (např. Dětský domov) a jsou málo připraveni na běžné životní situace.

Názory na práci vychovatelů se různí, část by uvítala větší volnost, ale na druhou stranu si uvědomují, že nastavený režim má smysl a v celku s ním souhlasí. Tento názor se mění s věkem a dobou pobytu. Dlouhodobější klienti jsou již v režimu „zaběhnutí“ a starší si pomoci více věží. Pro 15 – 16 leté je dodržování větší problém, ale pokud zjistí, že za pochvalu mají např. body navíc nebo prodlouženou vycházku, dokáží se celkem rychle přizpůsobit.

Samostatnou kapitolou jsou dluhy, nejvíce u Dopravního podniku, na sociálním a zdravotním pojištění, které se týká více plnoletých klientů. Proto je velmi důležité snažit se je zaměstnat, aby byli schopni dluhy splácet, samozřejmě nejlépe v návaznosti na dokončení studia. Konkrétní pomoc je tedy velmi různorodá, odvíjí se zejména od individuálních potřeb jednotlivých klientů, ale ne všechny informace má vychovatel na počátku pobytu, proto musí reagovat průběžně, získat důvěru klienta a dobře s ním komunikovat.

Na další otázku „ Co si představuješ jinak nebo chceš v zařízení změnit?“

Klient **Filip:**

„ Chtěl bych delší **vycházky** v pátek a v sobotu, všední den mi vyhovuje. Prázdninový režim by mohl být volnější, režim mně vcelku vyhovuje. Nevadí mně ani prázdninové povinné výjezdy (voda, kola, lyže), protože rád sportuji. “

Klientka **Dominika:**

„ Nevyhovuje mně jeden **vychovatel**, který při noční službě spal a nedokázal mi pomoci. Jelikož jsem astmatik, tak jsem potřebovala lék, který jsem zapoměla na vychovatelně a nemohla jsem se k němu dostat. Představovala bych si jeho práci jinak, v porovnání s ostatními. Nebaví mě střední **aktivity**, vyhýbám se jim, **keramika** v úterý je fajn. Úklidy mně nevadí, ale vadí mně bodový systém. Nezdá se mi spravedlivý a ocenila bych víc individuální přístup k **bodování** a hodnocení klientů. O víkendu je dobré, že si můžu domluvit prodlouženou **vycházku**. “

Klientka **Marie:**

„ Nebaví mne **aktivity**, je to někdy nuda, ztráta času. Jídlo je bohužel finančně omezeno, takže malý výběr, ale chápu to. **Režim** mně vcelku vyhovuje, ale matka to nezvládá s penězi, tak mám malé kapesné, asi 200 korun na měsíc. Chodím jí pomáhat s účetnictvím za finanční odměnu. Ze začátku to pro mne byla velká změna, protože je to úplně jiný systém než v Klokánku, kde jsem byla. Bylo to dost drsné, hlavně jsem musela být samostatná a vydobýt si pozici mezi ostatními, ale je zde přátelská atmosféra a ostatní klienti jsou celkem fajn a je i legrace, tak jsem si zvykla. “

Klientka **Nikola:**

„ Nemám moc s čím srovnávat, protože jsem poznala jen SOS vesničku a potom AD. Nějakou dobu jsem byla na ulici, tak jsem ráda, že mám kde být. Vychovatelé a kmenová vychovatelka mi hodně pomohli s vážnými zdravotními problémy, když u mne vypukla schizofrenie. **Režim** mně vyhovoval, úklidy nevadily, ale uvítala bych delší vycházky ve všední den. Aktivity někdy nuda, ale keramika se mi líbila. “

Klient Libor:

Při mém pobytu v AD měl režim svůj účel, ale poznal jsem to až při samostatném bydlení, s odstupem času. V době pobytu jsem měl někdy problém ho dodržovat, cítil jsem málo prostoru a důvěry v seberealizaci. Naučil jsem se dodržovat pravidla. Pomáhá mi to nyní v zaměstnání. Dnes si uvědomuji, že pokud by režim nebyl nastaven, vede to ke špatným návykům pro sebe. Nebavily mne akorát aktivity, byla to nuda.“

Z předcházejících odpovědí jsem sestavila další kategorii.

Kategorie – Vnitřní řád zařízení a povinné aktivity

Téměř všichni dotazovaní klienti se shodli, že vnitřní řád a režim zařízení jim vcelku vyhovuje, společným znakem bylo přání delších vycházek. Další stejné připomínky, a to u všech klientů byly aktivity. Aktivity jsou zakotveny v řádu jako povinné, to je možná kámen úrazu. Shoda panovala u arteterapie – keramika, kdy jsem si všimla, jak vychovatelka s klienty pracuje. Dokáže je zaujmout, nadchnout a v mnohých probudit zájem o umění. Navštěvuje s nimi i divadelní představení, ale nikoho nenutí.

Naopak vychovatelé, kteří mají na starosti další 2 dny, jsou dost pasivní a tyto aktivity velmi stereotypní. Klienti se nudí, připadá jim to jako ztráta času, tak se jim vyhýbají, a to hromadně. Možná by pomohla změna přístupu, komunikace s klienty, větší kreativita.

Debaty o oddlužování, politickém systému, finanční gramotnosti nejsou od věci, ale pojetí se musí přiblížit skladbě klientů a umět je zaujmout. Spatřuji dost velké rezervy, v práci některých zaměstnanců. Prodloužené vycházky jsou za odměnu, což je v pořádku a klienti to chápou, jak sami tvrdí, alespoň se musí o něco snažit. V těchto odpovědích bylo hlavním znakem, že jsou většinou schopni akceptovat režimová opatření i represe, ale musí být přesvědčeni o spravedlivosti systému. Bodové hodnocení většinou vyhovuje, avšak 3 respondenti se vyjádřili ve smyslu „ Ne vždy je přidělování nebo strhávání bodů objektivní.“ Každý vychovatel má jiná měřítka, což nevyhovuje více klientům, proto cítí rozdíly. Dotazovaní zastávají názor, že za stejné přestupky nebo pochvaly musí mít všichni stejné body, ale skutečnost je jiná.

Na dotaz „**Jak vidíš svou budoucnost za 5 -10 let?**“ odpovídali respondenti takto:

Klientka Marie:

„*Chtěla bych **dokončit školu**, učím se cukrářkou a baví mě to. Najít si práci, později vlastní bydlení, až budu finančně zajištěná. Taky bych si chtěla udělat tetovací kurs a tím si přivydělávat. Až budu starší, přeju si **rodinu a děti**, hodného partnera.“*

Klientka Nikola:

„*Přála bych si **splatit** všechny **dluhy**, najít si lépe placenou práci, hodného partnera. Chtěla bych 2 **děti** a žít hezký život.“*

Klient Filip:

„*Vyučit se, **dokončit SOU**, učím se podlahářem. Možná udělat ještě nástavbu, ale do konce školy chci zůstat v AD, to mi nevadí. Potom si najít práci a **vlastní bydlení**, ale v tom budu potřebovat pomoc pana vychovatele.“*

Klientka Dominika:

„*Chtěla bych stálou **práci, vlastní bydlení**, chtěla bych psa. Nejvíc si ale přeji, aby pěstoun, který mě zneužíval, byl spravedlivě potrestán a pěstounka mi věřila, že jsem nelhala. V budoucnosti už s nimi nechci být v kontaktu.“*

Klient Libor – bývalý klient:

„*Nyní mám stálé zaměstnání, bydlím v podnájmu, mám samostatný pokoj v rodinném domku už 2 roky. Chtěl bych vlastnit s.r.o. tam, kde teď pracuji. Jsem jednatelem firmy, která vyrábí lékařské zařízení a práce mě velmi baví. Až si vybuduji finanční stabilitu, **vlastní bydlení**, časem i **rodinu**, kterou chci zabezpečit dostatečným způsobem.“*

Z uvedených odpovědí vznikla další kategorie:

Kategorie – Představy a plány klientů AD

Velkou prioritou u dotazovaných je touha po vlastním bydlení, a to u všech 10. Stejně se jeví přání mít stálou a dobře placenou práci, také u všech klientů. V dalších představách se mírně rozcházejí chlapci a děvčata. U dívek převažuje touha po rodině a dětech, zatímco u chlapců zejména přání mít dostatek financí a bydlení. Zejména mladší chlapci ještě nepřemýšlejí v tak dlouhém časovém horizontu a nedovedou si představit konkrétní budoucí život. Avšak 7 z 10 rodinu plánuje, jen nejmladší Filip o tom ještě nepřemýšlel. Další faktor jsou dluhy, kterými je zatížena většina plnoletých klientů. 3 upřednostnili nejprve práci, potom splatit dluhy a potom teprve plánovali rodinu. V 5 případech chtějí dokončit školu, vyučit se, což je potěšující. Nejvíce problémů mají s tím, že často vystřídají i několik SOU, než jsou schopni jakýkoliv obor dokončit. Jejich přání a touhy jsou v jádru dosti podobné, což je pochopitelné, protože většina přišla z neuspořádaného rodinného prostředí a nechtějí se ocitnout v podobné situaci znovu. Ne vždy se jim to podaří a stává se bohužel, že opakují vzorec chování, který viděli doma. Každý z klientů má své osobní plány a představy o svém dalším životě po odchodu z AD.

4.4 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ - ZAMĚSTNANCI

Na první otázku „**Jak hodnotíte účelnost zařízení, jeho režim?**“ jsem získala následující odpovědi:

Kmenový vychovatel, vedoucí referátu Jan, 59 let: „*Myslím si, že naše **zařízení** v zásadě **plní svůj účel** sociální pomoci mladým lidem. Naše pomoc by však mohla být daleko účinnější, pokud bychom měli větší **kompetence** pracovat s rodinou klienta, avšak nepatříme mezi výchovná zařízení. **Režim AD je v pořádku**, nemyslím si, že je potřeba ho nějak zásadně měnit.*“

Kmenová vychovatelka, Jana, 41 let: „*AD **plní svou funkci** v sociálních službách, ale je potřeba dostat **informace o poskytovaných službách** mezi pracovníky, kteří se této problematice věnují. Je potřeba zlepšit propagaci a **prezentaci zařízení**, internetové stránky, komunikaci se zařízeními podobného typu. Dle mého názoru jsou potřebné i některé **změny v režimu AD**. **Bodový systém** nevyhovuje klientům svým nastavením, jsem pro jeho zrušení.*“

Vedoucí nízkopražského klubu, Radim, 35 let: „ *Jsem přesvědčen, že AD pomáhá našim klientům velmi výrazně v nouzových situacích a svůj účel plní. Zlepšil bych prezentaci zařízení a jeho služeb. V současné době tvoří kolega nové internetové stránky, které odpovídají nynějšímu stavu AD, popisují podrobně poskytované služby a mají lepší grafickou úroveň. Režimová opatření se mne až tak netýkají, protože pracuji v klubu a mou náplní jsou zejména volnočasové aktivity klientů. Avšak při rozhovorech často zmiňují bodový systém, který jim vadí.* “

Sociální pracovnice, Miluše, 30 let: „ *V AD pracuji již 7 let. Při svém studiu jsem pracovala na poloviční úvazek v klubu, po dokončení školy pracuji jako terénní sociální pracovnice. AD pomáhá řešit krizové situace klientů, svůj základní účel podle mne splňuje, ale já sama s klienty řeším problémy následně. Jedná se v současné době zejména o oddlužování, výkon trestu obecně prospěšných prací přímo v zařízení, doprovod klientů k soudu, na úřady. Myslím si, že o těchto službách nejsou někteří klienti dostatečně informováni při nástupu, a proto mnohdy vyhledají mou pomoc pozdě. Zastávám názor, že je potřeba zlepšit vzájemnou komunikaci mezi pracovníky. Některá režimová opatření jsou podle mne zbytečně svazující, například bodový systém.* “

Otázka č. 2. „ **Co chcete na své práci změnit?**

Kmenová vychovatelka, Jana, 41 let: „ *Jsem přesvědčena, že v zásadních principech mé práce není potřeba velkých změn, ale vždy je co vylepšovat. Uvítala bych větší nabídku různých odborných seminářů nebo kurzů ze strany zaměstnavatele. Vedoucímu zařízení jsem několikrát navrhovala účast na publikační činnosti v odborných časopisech.* “

Sociální pracovnice, Lucie, 35 let: „ *V AD pracuji krátce, asi 4 měsíce a stále se učím. Vzhledem k tomu, že jsem v předchozím zaměstnání pracovala se seniory, je to pro mne nová zkušenost. Práce je náročná a pro mne úplně odlišná. Musela jsem změnit způsob komunikace a setkávám se s jinými problémy klientů než doposud. Potřebovala bych pomoc vedoucího, více informací o zařízení.* “

Kmenový vychovatel, Jan, 59 let: „ *Nemám důvod na své práci nic měnit, mám dlouhodobé zkušenosti a osvědčený způsob práce. S klienty pracuji soustavně a důsledně.* “

Sociální pracovnice, Miluše, 30 let: „ *Ve své práci bych přehodnotila svůj přístup ke klientům, který je někdy moc kamarádský a klient toho zneužije. Další rezervy vidím v komunikaci s vedením AD a ostatními pracovníky.* “

Kategorie – Názory vychovatelů, sociálních pracovníků

Při rozhovorech se zaměstnanci jsem vytvořila 2 skupiny. V první skupině, v počtu 4 osob, převládali mladší pracovníci ve věku 23 -35 let. Měli již odlišné názory na práci a fungování AD. Ve druhé skupině, v počtu 3 osob, odpovídali pracovníci starší, ve věku 40 – 60 let. Pokud jde o srovnání jejich názorů na způsob práce s klienty a zavedený vnitřní řád, jejich přístup se v několika případech lišil. Ze 7 dotázaných, 5 bylo pro změnu, i když ne zásadní, ale 2 trvali na zavedeném způsobu práce a pracovním režimu. Z pozorování jejich práce a přístupu bylo zřejmé, že u některých se projevují známky vyhoření, i když svou práci dělají svědomitě. Chybí jim trpělivost a těžko si získávají důvěru klientů. Naopak další jsou plni altruismu, nejsou však důslední v dokončení práce a nezískají dostatečný respekt. V mnoha případech to ztěžuje jejich individuální práci s klienty.

Společným znakem všech odpovědí je cíl práce, a to je v první řadě pomoc a podpora všem uživatelům, bez rozdílu. Rozdílné přístupy se týkaly například způsobu komunikace s klienty, represivních opatření, ukončování pobytu a přijímání nových klientů. Sporným bodem byl bodový systém.

V zařízení probíhá pravidelná supervize, je velmi otevřená a mnohé názory, které jsou někdy hodně odlišné, je možno prodiskutovat. Jde spíše o různé pohledy na stejnou věc, ale důležitý je výsledek, což znamená nepoškodit klienta. Společným znakem pro všechny vychovatele a soc. pracovníky je absolutní intolerance drogově závislých, ale po prokázané léčbě je možnost jejich přijetí do AD. Zde nastává ovšem riziko pro ostatní klienty, i v tomto bodě se shodují všichni. Problematická je někdy pro všechny pracovníky spolupráce s některými úřady, ale i školami, kde nespátřují dostatečný zájem na vyřešení situace, což je mnohdy zapříčiněno velkým počtem žáků na učitele, či klientů na sociálního kurátora.

Hlavní cíl pobytu všech klientů však spatřuje většina zaměstnanců zejména nejen v poskytnutí ubytování, ale také v pomoci při hledání zaměstnání, vlastního bydlení, urovnání konfliktů v rodině a ve výchovné práci. Někteří vychovatelé mají kontakt se svými klienty i po ukončení jejich pobytu a v případě potřeby jim poskytují dále konzultační pomoc.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažila odhalit hlavní příčiny, které vedly k situaci, kdy mladiství a mladí dospělí byli nuceni vyhledat pomoc a ubytování v azylovém domě a seznámit ostatní s funkcí a chodem zařízení. Mou snahou bylo podívat se na tuto problematiku nejen očima samotných klientů, ale i pracovníků AD. Sociálních pracovníků, vychovatelů. Před přijetím klienta se koná porada, na které se vyhodnotí, zda je klient vhodným adeptem pro azylový dům a jeho program pobytu. Důvody přijetí jsou mnohdy zástupné – záškoláctví, útěky, drogy nebo hrozící ústavní výchova.

Při svých rozhovorech s klienty i zaměstnanci jsem zpozorovala, že hlavní příčiny, a to téměř u všech ubytovaných, jsou konflikty a neshody v rodině. Jedná se o rodiny běžné i pěstounské. Je důležité všechny tyto znaky objevit včas, neboť pouze tehdy může být poskytnuta účinná pomoc. Situace ovšem není jednoduchá, a to zejména u klientů, se kterými se obtížně navazuje kontakt a důvěra. Jsou po svých zkušenostech velmi nedůvěřiví. Domnívám se, že toto se pracovníkům azylového domu daří. Jejich kompetence jsou však omezeny, vzhledem k tomu, že AD není výchovné zařízení. Svou filozofií a způsobem práce, která není směřována jen na ubytovací služby, pomáhá svým klientům i v jiných oblastech. Častým jevem v mnoha rodinách, ze kterých mladiství přicházejí, je alkoholismus jednoho nebo obou rodičů. S tím souvisejí situace, jako je domácí násilí, nezaměstnanost, finanční nedostatečnost.

Je všeobecně známo, jak důležitá je **prevence**, proto si myslím, že **práce sociálního pedagoga** by měla být kategorizována v tabulkových místech zaměstnanců jak **školství**, tak i **sociálních služeb**. Zejména na základních školách může sociální pedagog pracovat s rizikovou rodinou a eliminovat pobyty dětí ve výchovných zařízeních. Při pozorování práce vychovatelů a při rozhovorech s nimi jsem zjistila, že někteří vykazují příznaky vyhoření, což pro zařízení není přínosem, ale spíše překážkou. Nechtějí měnit způsob své práce a jedou v „zavedených kolejkách“, což je někdy kontraproduktivní. Klienti AD jsou velmi vnímaví a s takovými pracovníky AD nechtějí spolupracovat. Mají problém brát je jako přirozenou autoritu. Bylo by možná vhodné zamyslet se nad vhodnou odbornou péčí o zaměstnance, neboť je zřejmé, že jen supervize nestačí. Někteří mladší vychovatelé naopak navážou velmi kamarádský a neformální vztah s klientem, ale pokud přijdou problémy s kázní a chováním, nemají dostatečnou přirozenou autoritu a situaci nezvládají. Takoví klienti zpravidla zařízení opouštějí, někdy zbytečně.

Důležitý je ovšem fakt, že všichni pracovníci jsou ochotni zdokonalovat svou práci. Prohlubovat své znalosti, aby splnili základní cíl, a to je fundovaná a účelná pomoc všem klientům AD.

Režim zařízení, a jeho nastavení, mladistvým vyhovuje a jsou schopni ho dodržovat. Několik připomínek měla většina dotázaných k délce vycházek, ale to je častá diskuse i v běžných rodinách, které nejsou problémové. Z povinných aktivit preferují arteterapii (keramika, dílna), což je pochopitelné, protože jde o manuální činnost. Ostatní aktivity, převážně teorie, nejsou pro tuto věkovou kategorii tak atraktivní, zvláště když jsou předtím například 8 hodin ve škole. Podle mých zkušeností by bylo vhodné zamyslet se nad inovací volnočasových činností a zařadit více pobytu venku nebo sportu. Prázdninové výjezdy jako jsou vodácké tábory, cykloturistika a lyžařské zájezdy, jsou vzhledem k omezeným finančním možnostem pro převážnou část klientů velkým dobrodružstvím a přínosem i po psychické stránce, protože mnozí z nich zažívají takovou situaci poprvé v životě.

O výsledky výzkumného šetření projevil zájem vedoucí AD, kterého zaujaly názory a připomínky klientů i zaměstnanců. Na základě analýzy výsledků chce v rámci inovace programů služeb, provést úpravy v režimu zařízení a promyslet strategii v péči o zaměstnance. Své poznatky bude prezentovat na supervizi a prodiskutuje návrhy s ostatními pracovníky.

Azylový dům pro mladistvé je v systému sociálních služeb ve zvláštním postavení, a to tím, že je sice koncipován jako pobytová služba, ale vzhledem ke složení klientů musí pracovat také s výchovnými metodami. To zajišťují jak kmenoví vychovatelé, tak sociální pracovníci. Spektrum jeho klientů je velmi rozmanité, což klade nemalé nároky na práci všech. Nejdůležitější je však zjištění, že svůj účel splňuje, poskytuje zázemí a oporu mnoha mladým lidem, kteří ji potřebují, a pomáhá jim na jejich nelehké cestě k dospělosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Disman, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2011. 374 s. ISBN 978-80-246-1966-8
- [2] Dunovský, Jiří, Dytrych, Zdeněk, Matějček, Zdeněk a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha : Grada, 1995. 245 s. ISBN 80-7169-192-5
- [3] Gjurčicová, Šárka, Kubička, Jiří, Špitz, Jan. Vidět věci jinak. Praha : Sociologické nakladatelství, 1998. 134 s. ISBN 80-85850-51-6
- [4] <http://www.zsrakovskeho.cz/index.php?pids=1&pid0=13&psys=1>
- [5] <http://www.asociacenahradnivychovy.cz/word/vop/d01.pdf>
- [6] Kraus, Bohuslav, Sýkora, Petr. Sociální pedagogika I. Brno : IMS, 2009. 63 s.
- [7] Labáth a kol. Riziková mládež. Praha : Sociologické nakladatelství, 2001. 157 s. ISBN 80-85850-66-4
- [8] Laca, Slavomír. Sociálna pedagogika. Brno : IMS, 2011. 211 s.
- [9] Matějček, Zdeněk. Po dobrém, nebo po zlém. Praha : Nakladatelství Portál, 2007. 109 s. ISBN 978-80-7367-270-6
- [10] Matoušek, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha : Sociologické nakladatelství, 1997. 82 s. ISBN 80-901424-7-8
- [11] Matoušek, Oldřich, Kroftová, Andrea. Mládež a delikvence. Praha : Nakladatelství Portál, 2011. 344 s. ISBN 80-7178-226-2
- [12] Matoušek, Oldřich. Ústavní péče. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. 138 s. ISBN 80-85850-08-7
- [13] Občanský zákoník 2014
- [14] Rieger, Zdeněk. Návrat k rodině a domů. Praha : Nakladatelství Portál, 2009. 106 s. ISBN 978-80-7367-544-8
- [15] Strauss, Corbinová. Základy kvalitativního výzkumu. Boskovice : Nakladatelství Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X
- [16] Škoviera, Albín. Dilemata náhradní výchovy. Praha : Nakladatelství Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7367-318-5
- [17] Tkáč, Andrej. Adiktologie. Brno : Institut mezioborových studií, 2011. 118 s.

[18] Večerka, Kazimír. Ohrožená mládež mezi prevencí a represí. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. 185 s. ISBN 978-80-7338-118-9

[19] Ward, Pete, Adams, Sam, Levermore, Jude. Jak se připravovat na práci s mládeží. Praha : Nakladatelství Portál, 1997. 144 s. ISBN 80-7178-044-8

[20] Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

[21] Zákon č. 109/2002 Sb.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AD – Azylový dům

ADHD – Hyperaktivita

MPSV- Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT- Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

OSPM – Oddělení sociální prevence pro mladistvé a mladé dospělé

OSPOD – Orgán sociálně – právní ochrany dětí

SOU – Střední odborné učiliště

SVP – Středisko výchovné péče

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – přepis rozhovorů s klienty

PŘÍLOHA P I: ROZHOVORY S KLIENTY

Klientka Marie, 16 let: „ Co byl hlavní důvod Tvého přijetí do AD?“

„ Byla jsem v zařízení Klokánek, protože matka se mně soudně zřekla. Nelíbil se jí můj přítel. Přestěhovala jsem se na čas k otci, ale po 2 měsících jsem odešla. Otec řešil problémy alkoholem, šla jsem sama do Klokánku. Zde jsem byla asi půl roku. Matka je silně nábožensky založena, nutila mně chodit do kostela, ke zpovědi a podminovala svou lásku ke mně vírou. Chodili jsme k psychologovi, nastalo mírné zlepšení, ale matka má raději bratra (19 let), který studuje VS. Bratr je psychicky labilní, má záchvaty vzteku, nevyházím s ním. Z Klokánku mně do AD doporučila kurátorka. “

„ Z jakého prostředí přicházíš?“

„ Z rozvedené rodiny, špatných bytových poměrů (1 pokojový byt). “

„ V čem Ti pobyt v AD pomáhá?“

„ Poznala jsem nové lidi, mám za kým jít s věcmi, které bych matce říct nemohla. Kmenové

„ Co si představuješ jinak nebo chceš v zařízení změnit?“

„ Aktivita jsou někdy nuda, ztráta času. Jídlo je bohužel finančně omezeno, tím pádem menší výběr. Režim mi vyhovuje, matka finančně nezvládá, mám malé kapesné. Pomáhám jí s účetnictvím za finanční odměnu. V AD jsem spokojená, režim mi nevádí.

„ Jak vidíš svou budoucnost za 5 – 10 let?“

„ Chci dokončit školu, najít si práci, později vlastní bydlení. Až budu finančně zajištěná, chtěla bych rodinu a děti. Chtěla bych si udělat tetovací a vydělávat si touto činností a vyučením (cukrářka) si přivydělávat. “

Klientka Nikola, 25 let: „ Co byl hlavní důvod Tvého přijetí do AD?“

„ Bydlela jsem u sestry, potom u kamaráda, který ale velmi žárlil. Bývalá klientka mi doporučila AD. Před tím jsem byla v pěstounské rodině v SOS vesničce od 6 do 16 let. Po té jsem odešla. “

„Z jakého prostředí přicházíš ?“

„Neměla jsem kde bydlet, proto jsem volila na doporučení kamarádky AD. Měla jsem dluhy a nevěděla jak z toho ven. Biologické rodiče neznám, přišla jsem z pěstounské rodiny.“

„V čem Ti pobyt v AD pomáhá?“

„Pobyt mi pomohl najít si práci, zbavit se dluhů. Udělal jsem si barmanský kurz, který mi domluvila kmenová vychovatelka. Pobyt mi pomáhá v samostatnosti, vzhledem k mému zdravotnímu omezení.“

„Co by sis představovala jinak nebo chtěla v zařízení změnit ?“

„Vychovatelé a kmenová vychovatelka mi velmi pomohli, nejvíce s vážnými zdravotními problémy (schizofrenie). Když jsem se zdravotně stabilizovala, mohla jsem si najít práci. Nyní pracuji na hlavní pracovní poměr, mám pravidelný příjem a chystám se bydlet samostatně. Režim mi vyhovuje, ale uvítala bych delší vycházky ve všední den. Aktivita byly někdy nuda, ale keramika se mi líbila.“

„Jak vidíš svoji budoucnost za 5-10 let ?“

„Chci splatit všechny dluhy a najít si lépe placenou práci. Přála bych si hodného partnera, 2 děti a žít běžný život.“

Klient Libor (bývalý klient) :

„Co byl hlavní důvod Tvého přijetí do AD ?“

„Neshody s otcem, nechodil jsem domů, otci to vadilo, měl strach. Otec se rozešel s partnerkou a žárlil na moji přítelkyni. Fyzicky ji napadl, po té jsem se jí zastal a napadl otce. Měl jsem dluhy za různé pokuty a strach z exekuce.“

„Z jakého prostředí přicházíš do AD?“

„Z rodiny, rodiče rozvedeni. V AD jsem byl asi rok, po té jsem si našel vlastní bydlení, ale kvůli finančním problémům a zdravotnímu stavu jsem se vrátil.“

„V čem ti pobyt v AD pomohl?“

„Pobyt mi pomohl začlenit se do sociálního prostředí, protože jsem byl víc samotář. Zdokonalil jsem si své sociální dovednosti a samostatnost v hospodaření. Naučil jsem se například vařit. Naopak jsem ztratil důvěru v některé lidi.“

„Co by sis představoval jinak nebo chtěl v zařízení změnit?“

„Někdy jsem cítil málo prostoru a málo důvěry v mé schopnosti. Režim měl svůj účel a nebyl problém jej dodržovat. Přinutil mě naučit se dodržovat pravidla. Myslím si, že pokud by režim nebyl nastaven, vedlo by to k zažití špatných návyků pro sebe sama.“

„Jak vidíš svoji budoucnost za 5-10 let?“

„Nyní mám stále zaměstnání, bydlím v podnájmu. Mám samostatný pokoj v rodinném domě už 2 roky. Chtěl bych vlastnit s. r. o. , tam kde dosud pracuji. Jsem jednatelem firmy, která vyrábí lékařské zařízení. Až si vybuduji finanční stabilitu, chci mít vlastní bydlení, rodinu a zabezpečit ji dostatečným způsobem.“